

**ТАКТИКИ НА ДИСКРЕДИТИРАНЕ, ТАКТИКИ НА ОЦЕЛЯВАНЕ.
ХРИСТИЯНСКАТА ТЕМА В БЪЛГАРСКАТА ПЕРИОДИКА ЗА ДЕЦА ОТ
ПЪРВИТЕ ГОДИНИ СЛЕД 9 СЕПТЕМВРИ 1944 г.**

Диана Иванова

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”, III курс БФБИДК

e-mail: diana0616@abv.bg

Научен ръководител: доц. д-р Младен Енчев

Резюме: Настоящата работа се опитва да улови модулациите на политически обречения спор между атеистичната възпитателна линия, наложена след началото на т.н. социалистически период, и заложените в досегашната педагогическа практика християнски ценности. Да проследи как присъства християнското на страниците на детските списания от септември 1944 г. до 1948 г., да очертае тактиките на дискредитация и съответно на защита на темата, които нерядко действат двупосочно, в полза и на едната, и на другата задача.

Ключови думи: българска периодика за деца, 9. IX. 1944 г., възпитание, християнство, атеизъм

TACTICS OF DISCREDITING AND TACTICS OF SURVIVING

**THE THEME OF CHRISTIANITY IN BULGARIAN PERIODICALS FOR
CHILDREN IN THE YEARS AFTER 9 SEPTEMBER 1944**

Diana Ivanova

Shumen University

Abstract The present work tries to catch the modulations of the politically doomed argument between the atheistic educational strategy imposed after the beginning of the so called socialistic period and Christians values embedded up to now in the pedagogical practice. It observes how the Christianity is presented on the pages of children's magazines from September 1944 till 1948, following the tactics of discrediting and supporting the theme, which frequently work in both directions, in favour alternately of both tasks.

Key words: Bulgarian periodicals for children, 9 September 1944, education, Christianity, atheism

Девети септември 1944 г. е формалната времева граница, бележеща началото на радикалните общественно-политически промени у нас, довели до установяването на т.н. социалистически период в националната ни история. В действителност истински радикалните промени (смяната на конституционната форма на държавно управление – монархия / република, национализацията на частния капитал) се извършват малко по-късно. Няколко години българското общество наред с новите си идеали продължава да разчита на инерцията от довчеращото си минало. Тя обаче бързо отслабва, съзнателно и открито стопирана от сили, насочени в противоположна посока.

Тенденцията е присъща за всички сфери на социалния живот, в това число и за културата. Проявите ѝ отчетливо се забелязват в литературата, особено в тази, писана за деца. Това не е изненадващо. Децата са най-благодарният възпитателен обект на новото идеологическо учение, чийто идеал е изграждането на съвършеното общество на бъдещето, а детската литература генетично е педагогически предразположена.

В своите опити за формиране на новия човек на комунистическото бъдеще обаче детската ни литература от първите години след 9 септември среща тихата съпротива на традицията, отказваща да се отрече от ценности, във възпитаването на които тя е намирала смисъла на съществуването си, още повече, когато тези ценности имат светогледен характер. Атеистичната същност на комунистическата представа за света предполага дълбокия конфликт на новата възпитателна линия, с прокарването на която е натоварена литературата за малките след 9 септември 1944 г., с непоколебимите до момента позиции на християнското възпитание в нейните образци. И ако от ракурса на паметта този конфликт изглежда предрешен, в резултат на което християнската тема ще изчезне от българската детска литература за повече от четиридесет години, за съвременниците му той очевидно е предполагал и други възможности, след като участниците в него упорито отстояват своите възгледи. Надеждите на консервативно вярващите в непреходността на християнския морал автори се уповават на трайността на християнството в световната и в българската култура, на централното присъствие на неговите нравствени ценности в досегашната национална педагогическа практика, включително тази, осъществявана посредством литературата, на незаобиколимото присъствие на християнските мотиви в творчеството на автори, изграждащи представата за национална литературна класика за деца. За тези надежди работи и социално-политическата конюнктура: до 1948 г. издателствата и печатниците не са национализирани, в литературната периодика се наблюдава относителен плурализъм – наред с нови, изповядващи властово налаганата комунистическа идеология, списания продължават да излизат и такива, имащи история отпреди войната, чиито редакторски колективи не се отказват от вече утвърдената си ориентация и политика. От есента на 1944 до 1948 е времето, в което спорът за открито християнското в българската детска литература може да се води поне привидно равноправно, след това едната спореща страна е принудена да замлъкне.

Настоящата работа се опитва да улови модулациите на този политически обречен спор, да проследи как присъства християнското на страниците на детските списания от септември 1944 до 1948, да очертае тактиките на дискредитация и съответно на защита на темата, които, колкото и да е странно това, нерядко действат двупосочно, в полза и на едната, и на другата задача.

Всъщност тези тактики не винаги са литературни. Тематичната дискредитация или одобрение в творчеството за деца имат отдавнашна традиция в националната ни юридическа практика. Още през 1920 г. Народното събрание приема специален Закон за детската литература, в който се въвеждат и определени съдържателни забрани.

На 11 декември 1941 г. е гласувана и подписана от Б. Филов актуализацията на този закон, в който наред с предишните ограничения се добавя и забраната *“да се издават художествени, научно достъпни или общообразователни - оригинални или преводни - книги, (по)редица книги, периодични издания и картини, както и притурки за деца и младежи:*

а) с безнравствено, противодържавно, противонародностно и пораженско съдържание, както и такива, които подриват устоите на народната войска и църква или пък изопачават историческата истина.”

След политическите промени от 9.09.1944 г. законотворчеството, свързано с детската литература, продължава. В *"Закона за изменение и допълнение на закона за детската и младежката книжнина"*, гласуван на 1 август 1946 г. и утвърден от регентите, в член 3 настъпват нови промени, като освен тематичните препоръки за творчество за деца правят впечатление и отпадането на Царя и Църквата като авторитети, защитени от поругаване. Детската литература се насочва към нови ценности. Всяка литература, която е чужда на комунистическата догматика, или е критична към нея, е обявена за *„вредна“*. Понятието *„вредна литература“* е твърде широко и може да засяга проблеми не само от политическо и религиозно, но и от нравствено, научно, социално и др. естество (вж. Бенбасат www). Чрез призива *"да се отделят плевелите от старата литература"* се отхвърлят християнските идеали дори когато те съвпадат с принципите на новата идеология. А може би и точно поради това.

Тежката артилерия на правото е само част от арсенала, с който новата власт подрива устоите на християнството в детската ни литература. Колкото и да ѝ се иска, тази власт не може открито да забрани неговото присъствие там, защото то е част от културната, включително възпитателната, традиция на българския народ и отричането му би могло да предизвика сериозно обществено недоволство (Да не забравяме, че във взелия властта Отечествен фронт влизат и организации с далеч не атеистична мирогледна платформа.). Това е вероятната причина новата власт да се въздържа от крайно агресивни методи за

неговото отхвърляне и да прибегне към по рафинираната преходна форма на ограничението му.

Това ограничение се постига посредством разнообразни механизми. Те се забелязват доста ясно, ако сравним произведенията, публикувани в детския периодичен печат преди 09.09.1944г., с тези след това. Най-видимият сред тях е стесняването на кръга от издания, публикуващи текстове с християнска тематика, и общата количествената редукция на подобни произведения в детските периодични издания. Броят на отпечатаните творби с религиозна насоченост намалява многократно. По-интересното е, че тези, стигнали до печат, са внимателно подбрани и допуснати заради възможността им да кореспондират с конюнктурно престижна проблематика. Често те са писани преди промените и са подложени на редакция, за се намали религиозното звучене. Такъв е случаят с разказа на Ангел Каралийчев „Предателя”, публикуван през 1946г., в кн. 6. на сп. „Детски живот”. Във втория том на сборника „Приказен свят”(1930¹) същото произведение фигурира със заглавие „Юда”. В новата редакция епиграфът („И като захвърли сребърниците, излезе и отиде, та се обеси. Евангелие от Матей.”) и изреченията с най-силно религиозно съдържание са премахнати:

„Побитите в червеното небе на Голгота три големи кръста бавно почерняха и се загубиха. Загуби се и каменната пътека, която пълзеше нагоре към жертвения хълм между маслините и смокините. Преди пладне по нея с наранени нозе, увенчан с тръни и тежък кръст на рамо, мина спасителят, а подире му пълпеше мравуняк от хора, настървени да видят нечуваното мъчение.”

„ – Само разбойници или зли духове будят мирните хора от сън. Защо си дошел? Иди си! Аз нямам син. Не мога да бъда майка на оня, който предаде своя Учител. Днес на кръста Божият син издъхна със страшна мъка. Гореща кръв капеше от раните му, а устните му се напукаха. За тридесет сребърника ти го предаде на палача.”

Без отстранените части историята измества назад религиозния си контекст и идейно акцентира върху мотива за предателството, който е не само изключително актуален в тези първи години след политическите промени, но е и едва ли не тематична емблема на новата художествена норма в националната ни литература.

Друг доста експлоатиран метод за дискредитация на християнското в детската литература от онези години е изобличаването в лицемерна набожност и фалшива добродетелност на хората, демонстриращи своята религиозност. Показателен е разказът „Котаракът Хаджия” на Марко Марчевски (сп. „Пламъче” от 25.12.1945г), споделящ историята за котарак, решил да подмами мишките с фалшива доброта и смиреност:

---

¹ Наблюденията са правени по третото издание на тома от 1942 г.

„Намерил една попска калимявка и дълго расо, облякъл се като калугер, взел едни броеници и тръгнал към черквата.“ В разказа не се отправят директни обвинения, но с облеклото на котарака, отиването му в черквата и молитвите към Бог за опрощаване на греховете се цели представянето на образа на типичен свещенослужител. По този начин е лесно да се внуши, че отрицателните качества на котарака (лъжа, лицемерие и подлост), също като калимявката, броениците и молитвите, са типични за църковните служители. Историята завършва фатално за наивните мишки и като че ли служи за предупреждение към малките читатели, в чиито домове в деня на публикуването на разказа (разбира се, че неслучайно) се е празнувала Коледа:

„Котаракът не можал да издържи повече, хвърлил се върху мишките, па като почнал да ги дави – една жива не оставил.“

Това е приносът на българската детска литература към политическата употреба на този класически сюжет (познат както от баснята на Езоп *„Котка и мишка“*, така и от творчеството на Жуковски (Вж. Кръстева 2015:105-114), този път в полето на атеистичната пропаганда.

През същата година, в книжка 3 на сп. *„Детска радост“*, е публикуван разказът на Ран Босилек *„Беден врабчо с ум се бори“*. Той има сходен сюжет, но накрая побеждават *„добрите“*. Ран Босилек също не отправя директни атеистични послания, но алегорията ясно ги задава. Главните герои Врабчо, Петльо и Шарко живеят дружно, помагат си и с общи усилия успяват да надхитрят Лиса, която се представя за *„хаджийка“*, и под маската на покаяние и фалшива християнска добродетелност се опитва да подмами Петльо и кокошките, за да ги изяде. Протагонистите постъпват точно както повеляват принципите на новия колективистичен морал – обединяват се, за да разобличат и победят врага. Вярата на Петльо в добрите намерения на *„набожната“* Лиса е представена като равна на глупост. Ето какъв е финалът на разказа, в който почти половината от думите имат освен обичайния си и втори - идеологически висок - смисъл:

*„ – Живи да сте ми, **другари!** Добрината ви голяма нивга няма да забравя. **Нов живот сега живеея. Пред двама ви клетва давам: - Няма вече да глупея!**“*

Доколкото християнският контекст е дълбоко заложен в националната ни култура, присъствието на неговите знаци трудно може да бъде изличено от новите ѝ прояви, особено когато става дума за знаци с неоспорима стойност в нейните ценностни полета. Тогава следдеветосептемврийската ни детска литература прибегва до други средства за справяне с християнското. Тя перфидно го премълчава, като подлага неговите образи и прояви на секуларизация. Как става това може нагледно да се убедим от две стихотворения с общ лирически обект, отпечатани в една и съща книжка (8) на сп. *„Светулка“* от 1946 г.:

Кирил и Методий
Ив. Карановски

*Образи славянски греят
с ореоли на светци,
песни за тях днес се пеят,
вият се над тях венци.*

*Солунските двама братя
с дарбите на мъдростта,
с кръст на Светото Разпятие,
наша слава са в света.*

.....
.....
.....

Братя Кирил и Методий
Богдан Овесянин

*Пей химни български народе,
ликувай, пролетна земя,
о, братя Кирил и Методий,
ний славим вашите дела!*

*Наместо меч и броня груба
и остра варварска стрела -
измислихте славянски букви
и с тях започнахте борба.*

.....
.....
.....

Както се вижда, в творбата на Богдан Овесянин, за разлика от тази на Ив. Карановски, Кирил и Методий са сведени до автори на „славянските букви” и воители на културния фронт (клишето е от новоговора на социалистическата държава). Те са лишени от статута си на светци, от връзката им с обединяващите наднационални идеали на християнството. Тяхната връзка с църквата е съзнателно разкъсана, за да продължат да функционират като национални културни герои, но вече приобщени от една друга, политическа, митология.

Много интересен опит за секуларизация на християнския мит откриваме в стихотворението „Светъл път” на Христо Бояджиев, публикувано в сп. „Християнче” през 1946г., в броя за януари и февруари:

„Светъл път”
Христо Бояджиев

*„О, стръмен път, Исус по който мина
и с своята млада кръв го ороси,
и в Гетсиманската градина
отрова черна, не нектар, изти!*

*Вървие ний – учителите скромни,
по този път, по този път суров;
в сърцата ни като море огромно,
елмазна обич грее и любов.*

.....

В него образът на Исус е функционално редуциран до личността му на учител. Библейските факти (Исус, стръмен път, Гетсиманската градина) са по-скоро метафорични препратки към трудната и неблагоприятна съдба на българските учители, отколкото сакрални аргументи от биографията на Спасителя. Той сякаш мълчи за своята божественост, за да заеме прецедентното си място в редицата на „учителите скромни”.

Макар и отпечатано в едно детско списание с несъмнено религиозна ориентация, стихотворението определено засяга ореола на централната християнска фигура. Животът и делото му, сведени до тези на учителите, несъзнавано накърняват високата му божественост, превръщайки го в едва ли не техен професионален покровител (вж. Андреев www). На мястото на Спасителя, който ни подготвя за царството небесно (Рая), се настанява образът на учителя, подготвящ бъдещите граждани на едно безкласово и справедливо общество тук, на земята .

Секуларизацията е предпочитаният механизъм за културно потискане на християнското и в случаите с големите религиозни празници. Както знаем, календарът винаги е бил оръдие на властта, така че натискът върху традиционната празнична цикличност след 9 септември изглежда политически логична. Впрочем самата християнска празнична традиция не е съвсем невинна в своето възникване – в много случаи тя се утвърждава посредством налагане на християнски контекст върху вече съществуващи езически празници. Детската литература на социализма познава и това (напр. 1 май вместо Гергьовден, Нова година вместо Коледа), но онова, което тук ни интересува, е секуларизацията на християнския празник. Илюстрация на тенденцията откриваме в стихотворенията „Великден” на Крум Савов („Детски живот” - април, 1946г) и „Гергьовден” на Георги Костакев („Детска радост”, 1946г., кн. 7). И в двете големите християнските празници са представени преди всичко като част от природния цикъл, а не като аспекти на религиозния календар. Техните празнични аспекти остават немотивирани и като единствено основание за празник се прокрадва пролетното обновление на природата. Създава се впечатлението, че празниците са върнати към езическото им минало, с което е подготвена почвата за постепенното им затваряне в смисловите предели на социално-битовия календар (Великден е чакан от децата заради „шарените яйца”).

Гергьовден
Георги Костакев

*Лъха пролетния вятър,
люшка буйните жита,
дъх разнасят ароматен
пред от полските цветя.*

.....
*Рой дечица като луди,
Бързат , трупат се без ред,
всеки в люлчицата иска,
да се люшине по напред.*
.....

Великден
Крум Савов

*Бързай, ален и червен,
бързай, бързай чакан ден...
вече всичките деца
имат шарени яйца.*

.....
*По пиеничения злак
свети Георги иде пак,
цветен като пролетта,
с песни, с агне и жита.*
.....

В крайна сметка изваждането на Великден и Гергьовден от религиозния контекст, сближаването им и прехвърлянето им към обществената практика води до изтласкване на същинското значение на тези празници в християнството и до тяхното обезличаване.

Особен случай на интерпретацията на християнската традиция предлагат стихотворения, които се опитват да съвместят религиозната обредност с ценностите на новата идеология. Пример за това е стихотворението на Веса Паспалеева със заглавие „Коледна звезда” („Детски живот”, 3/1946). То дава очаквания за произведение, посветено на един от основните християнски празници, но текстът на творбата е следният:

Коледна звезда

Веса Паспалеева

*Вред над слокове и ниви
грее Коледна звезда.
Грее истината жива
над славянската земя.*

*Поглед обърни на изток -
там не те посреща враг;
хиляди дечица близки
ти изпраца поздрав драг.*

*Югославия честита
днес строи живота нов.
Братската земя на Тито
ни изпраца светъл зов.*

*Над България щастлива
грее коледна звезда -
пак славянството е живо,
с правда победи света.*

Стихотворението по никакъв начин не споделя с читателите си същността на празника и библейската функция на коледната звезда. Самият образ се оказва изкуствено прикрепен към съдържанието на текста, попаднал там не заради християнската си семантика, а заради чисто формалната си връзка с високия комунистически символ – петолъчната звезда. Творбата прокламира новите социално-политически ценности – славянското братство, новия живот, Тито – и може би единствената смислова асоциация с Витлеемската звезда е в предизвестията за раждане на нещо, което ще промени света. Но това значение остава затворено като че ли само в заглавието, докато самото стихотворение по-скоро не го подкрепя.

Разбира се, тенденцията има и своите изключения. Те логично се забелязват най-вече в публикациите, присъстващи в списание „Християнче”. То продължава да печата произведения с ясна религиозна насоченост, част от които обаче са писани още в предвоенните години. В мартенския брой на 1946 г. например там се появява стихотворението на Асен Разцветников („Великден”), в което празникът е интерпретиран изцяло в духа на високата християнска традиция:

Великден

Асен Разцветников

*Във пролетната нощ люляни
от зноен дъх и звезден звън,
сънувахме ний Твоите рани
и тихо плакахме на сън.*

*Ний плакахме за теб на кръста,
за себе си и за света,
за своите ястребови пръсти
и стари каменни сърца.*

То обаче е писано доста по-рано (публикувано е за първи път през 1934 г., в стихосбирката „Планински вечери“) и вероятно по тази причина, а и поради факта, че „Законът за изменение и допълнение на закона за детската и младежката книжнина“ все още не е приет, е допуснато до печат в оригиналния си вид. Подобно изключение прави и стихотворението „*Детска молитва*“ на Димитър Бабев, отпечатано в кн. 4 на сп. „Светулка“ от 1945 г. То е включено в книгата му „*Овчарска торбица*“ (1932), а редакцията, направена му през 1945г., е символична и не се отразява на смисъла на творбата.

Детска молитва
(„*Овчарска торбица*“ - 1932г.)

*Дядо Господи, кажи
Мир да бъде на земята
И закрилай и пази
Моята Родина свята.*

.....
*Та ний, малките, когато
Израстем под твойта мощ,
Да **шептиме** ден и нощ:
Името Ти да е свято.*

*И ето: утрото е свежо,
блестят грамади в розов цвят,
във млечносинята безбрежност
ята от гълъби летят.*

*И бий в сърца ни нежна сила,
и ний простираме ръка –
със пръсти, жадни да помилват
децата, птиците, света.*

Детска молитва
(сп. „*Светулка*“ - 1945г.)

*Дядо Господи, кажи
мир да бъде на земята
и от всяко зло пази
моята Родина свята.*

.....
*Та ний, малките, когато
израстем под твойта мощ,
да **шепнеме** ден и нощ:
името ти да е свято.*

Произведения с толкова откровено религиозно съдържание, като Разцветниковия „*Великден*“ или „*Детска молитва*“ на Бабев, обаче стават все по-голяма рядкост в българския периодичен печат. Авторите, които желаят да пишат на тази тема, са принудени да преодоляват все по-сериозни препятствия, да търсят обходни пътища за осъществяване на своите творчески намерения. В това, колкото и странно да изглежда, им помагат нерядко именно механизмите, с помощта на които атеистичната пропаганда се опитва да ограничи присъствието на християнската образност и проблематика в

литературата за деца. Авторите се научават да мимикрират, наглед приемайки новия модел на секуларна интерпретация на християнската тема, но само за да могат да поместят в него неразгърнати, но действителни религиозни послания, да могат въпреки всичко да говорят с читателите си за християнското. Идеален пример за това е стихотворението „*Великден*” на йеродякон Серафим от априлския брой на сп. „*Християнче*”(1946). Въпреки откровената религиозна насоченост на изданието образът на празника е изграден по правилата на новата естетическа мода, обсебен е от езическата си аргументация с вегетативните митове за зимната смърт на природата и обновителното ѝ пролетно възкресение. Този идеологически приемлив модел обаче е само формата, в която да може да се съобщи и същностно християнска ценностна информация, отнасяща се до смисъла на празника като обещание за човешко безсмъртие.

Великден
йеродякон Серафим

*Залюляха камбани кокичета,
звънна първата пролетна вест.
И зачуха туй малките птичета,
и – Великден да срещнат – те всичките
изпоскачаха в близкия брест.*

.....

*И когато утихна веч тропотът
срещу празника свят през нощта,
със камбанния звън ся се шепотът
на цветята: „Бог вдигнал от сън света,
възкреси и Исуса Христа!”*

По подобен начин заобикаля препятствията пред интерпретацията на религиозната тема и Змей Горянин. Той “омилюва” атеистичната ярост на новоналаганата идеология, като въвлича християнските сакралии да работят за утвърждаване на актуалните възпитателни ценности. Така традиционната детска литературна молитва към бог, в която още от Вазов е отделено място и на доброто на народа, зазвучава освен в класическия си план и в синхрон с новите обществени лозунги, призоваващи за **пресътворяване** на родината в рай.

Молитва
Светлозар Димитров

*Отче наш, от висини
спри очи над нас
и пази ни от злини
всеки, всеки час.*

*Ти сърцата ни стори
Твой да бъдат храм
и любов в тях да гори
с вечен, вечен плам.*

*С този плам да осветлим
родния ни край
и да го пресътворим
в чуден, чуден рай.*

(“*Християнче*” 6/1947)

Като канал за съхраняване на християнската тема в художественото общуване с децата непосредствено след 9 септември определена роля играе и българският фолклор. Спрямо него атеистичният контрол не е толкова строг и допуска изключения, например за народните песни. Извинени от жанра си и идеологически ценностно маркирани от определението към “песни”, те са публикувани като част от колективното ни творческо наследство, което партията призовава да бъде съхранено, защото е ценно национално богатство. Тяхното естество до голяма степен ги прави безопасни за идеологията, доколкото християнското в тях е в простонароден вид и на децата лесно се внушава, че представените в тях религиозни вярвания са суеверия на необразованите ни предци.

Свети Георги
народна песен

*Рано рани свети Георги,
рано рани преди слънце,
та възседна врана коня
да обиде всичко поле,
всичко поле, всички ниви -
и зимнини, и летнини.
Весел пойде, сърдит дойде.
Стара майка проговаря:
- Леле варе, свети Георге,
весел пойде, сърдит дойде!
Свети Георги отговаря:*

*- Леле мале, стара мале,
весел пойдох, сърдит дойдох,
да ти кажа, да не лъжа:
зимното е вретенило,
а летното сега никне!
Кога било на Спасовден,
.....
- Хвала Богу, стара мамо,
сърдит пойдох, весел дойдох
да ти кажа, да не лъжа:
зимното е изкласило,
летното е вретенило,
ливадите за косене!*

(„Детски живот”, 5/1946)

Друга безопасна за допускане на религиозната тематика в списанията за деца територия е историята. Описанието на големите християнски празници в детската литература не буди идеологическа съпротива, ако е част от произведение, свързано със славното минало на народа ни. Пример за това е разказът на Станимир Станев “Коледното клепало”, публикуван в кн. 3 от 1946 г. на сп. „Детски живот”. Действието се развива на 25 декември 1877 г. в Буховския манастир и в околните местности. Историята разказва за отряда на генерал Гурко, който на самия превал на Софийското поле попада в буря, но е спасен благодарение на коледното клепало на манастира. Монасите приютяват трима от войниците и им дават ценна информация за врага. Краят на разказа е следният:

„Малко по-долу на страницата здрава младежка ръка, навярно десницата на монаха, който биел клепалото, е оставила по-важна бележка: „Нашата троица гости – нека Бог ги поживи! – научиха от събрата наш йеромонах Игнатия из Светата Обител Драгалевска, где какъв враг се гуши из Софийско поле; та че занесоха бойни вести на славний Гурко

генерал. А он си преведе казаците през ялдъз-табия на 27 декемрия; удариха се с врази агарянски, прогониха ги в Анадол и ослободиха България!”

Манастирът, монасите и коледното клепало заемат централно място в разказа. Издателската конюнктура обаче се примирява с такова открито присъствие на религиозното в текста, защото то е погълнато от патриотичното, а патриотичната тема е сред най-силно налаганите в тогавашните властови предписания за създаване на детска литература.

И така, в годините от 1945 до 1948 българската детска литература все още може да говори за неща, за които в следващите няколко десетилетия ще ѝ се наложи да мълчи. Макар и подложена на сериозен натиск, християнската тема се опитва да съхрани изначалното си присъствие в словесното творчество за малките в една неуютна за него нова среда, като най-трайно това присъствие се запазва в интерпретацията на християнския празничен календар. Авторите, които разработват темата, прибегват до различни “хитрости”, за да смекчат строгостта на атеистичната идеологическа съпротива, нерядко черпейки идеи от своите опоненти и ползвайки оръжия от арсенала, с които те се опитват да атакуват собствените им религиозни ценности.

Залогът на тази борба е много висок – възпитанието на младите поколения и бъдещето на обществото.

БИБЛИОГРАФИЯ

Андреев **www** Андреев, Ф. Православието в някои детски религиозни творби от български автори. <https://www.pravoslavie.bg>

Бенсабат **www** Бенбасан, А. Цензурата върху книгата. http://liternet.bg/publish14/a_benbasat/cenzurata.htm

Кръстева **2015** Кръстева, Д. Владетелят, престолонаследникът и писателят наставник в епохата на Николай I. Шумен: УИ “Епископ Константин Преславски”, 2015.

Изготвил:

Диана Иванова

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”, ФХН, спец. БФБИДК, III курс, e-mail: diana0616@abv.bg

Научен ръководител: доц. д-р Младен Енчев